

Οδηγίες για το Χειρισμό των Αιτημάτων Ασύλου στις Περιπτώσεις Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων

Σημείωση

Οι κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για νομικά ή / και διαδικαστικά ζητήματα εκδίδονται από το Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο πλαίσιο της εντολής του, όπως αποτυπώνεται στο [Καταστατικό του 1950](#) και τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει των άρθρων 35 και II [της Σύμβασης του 1951](#) και του [Πρωτοκόλλου του 1967](#) για το Καθεστώς των Προσφύγων αντίστοιχα. Οι παρούσες οδηγίες πραγματεύονται ζητήματα νομικής ή επιχειρησιακής φύσης που αφορούν στο καθεστώς των προσφύγων και συμβάλουν στην ερμηνεία ή στην εφαρμογή του εφαρμοστέου δικαίου και των νομικών κριτηρίων.

Για θέματα καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα, οι κατευθυντήριες οδηγίες παραπέμπουν στις σχετικές Οδηγίες Διεθνούς Προστασίας. Ιδιαίτερης σημασίας οδηγίες διεθνούς προστασίας για το παρόν σημείωμα που παρέχουν σημαντικές συμπληρωματικές πληροφορίας είναι οι ακόλουθες:

- [Δίωξη λόγω γένους στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 1 Α \(2\) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#)
- [Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στο πλαίσιο ερμηνείας του άρθρου 1 Α \(2\) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#)
- [Παύση του Καθεστώτος του Πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ \(5\) και \(6\) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#)
- [Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α \(2\) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#)

Οι κατευθυντήριες οδηγίες είναι δημόσια έγγραφα και αναρτώνται στην ιστοσελίδα Refworld της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (<http://www.refworld.org>). Ερωτήματα για ειδικότερες πτυχές των κατευθυντήριων οδηγιών απευθύνονται στο Τμήμα Πολιτικής της Προστασίας και Νομικών Γνωμοδοτήσεων της Διεύθυνσης Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, στη Γενεύη.

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή

II. Μορφές και συνέπειες του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων

III. Ανάλυση των ουσιαστικών προϋποθέσεων

A. Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης

(i) Ειδικότερες μορφές δίωξης των παιδιών

(ii) Διαρκής μορφή της βλάβης

(iii) Φορείς της δίωξης

(iv) Διαθεσιμότητα της κρατικής προστασίας

B. Λόγοι δίωξης κατά τη Σύμβαση

Γ. Δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής ή εγχώρια προστασία

IV. Ζητήματα διαδικασίας

V. Συμπέρασμα

I. Εισαγωγή

1. Το παρόν σημείωμα παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες για το χειρισμό των αιτημάτων ασύλου στις περιπτώσεις ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων (FGM)¹. Με βάση τις νομολογιακές εξελίξεις για τα αιτήματα ασύλου αυτού του τύπου, στο παρόν Σημείωμα τεκμηριώνεται ότι μπορεί να αναγνωρισθεί πρόσφυγας, κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951, το κορίτσι ή η γυναίκα που αναγκάστηκε να υποβληθεί ή φοβάται ότι θα υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών της οργάνων. Εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, κατά την έννοια του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951, μπορεί να αποδείξει και ο γονέας που επικαλείται τον κίνδυνο έκθεσης του παιδιού του στην πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων.

II. Μορφές και συνέπειες του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων

2. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων περιλαμβάνει κάθε επέμβαση με την οποία για παραδοσιακούς, πολιτισμικούς ή θρησκευτικούς λόγους αφαιρούνται εν όλω ή εν μέρει τα εξωτερικά γυναικεία γεννητικά όργανα ή προκαλείται βλάβη σε αυτά. Με άλλα λόγια, η σχετική διαδικασία δεν εξυπηρετεί ιατρικούς λόγους.

3. Ενώ οι μέθοδοι του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων διαφέρουν από χώρα σε χώρα και από τη μια πολιτισμική, εθνοτική ή θρησκευτική ομάδα στην άλλη, τέσσερις είναι οι γενικότερες κατηγορίες στις οποίες εντάσσονται οι βασικοί τύποι αυτής της πρακτικής. Ειδικότερα ²:

(i) η μερική ή ολική αφαίρεση της κλειτορίδας και / ή της ακροβυστίας (κλειτοριδεκτομή),

(ii) η μερική ή ολική αφαίρεση της κλειτορίδας και των κάτω χειλέων, με ή χωρίς εκτομή των άνω χειλέων (εκτομή),

(iii) το στένεμα του στομίου του κόλπου με τη δημιουργία ενός καλύμματος που σφραγίζει τα κάτω χείλη και / ή τα άνω χείλη, κόβοντάς τα και επανατοποθετώντας τα, με ή χωρίς εκτομή της κλειτορίδας (συρραφή), και

(iv) όλες οι άλλες διαδικασίες που είναι επιβλαβείς για τα γυναικεία γεννητικά όργανα και δεν εξυπηρετούν ιατρικούς σκοπούς, για παράδειγμα τσίμπημα, διάτρηση, τομή, απόξεση και καυτηρίαση.

4. Παρότι όλες οι μορφές ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων θεωρούνται επιβλαβείς, οι συνέπειές του είναι σοβαρότερες όταν η επέμβαση είναι εκτεταμένη. Επιτείνουν τη σοβαρότητα των συνεπειών και άλλοι παράγοντες, όπως είναι η ηλικία και η κοινωνική κατάσταση της ενδιαφερόμενης. Κατά κανόνα, ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων υφίστανται τα κορίτσια ηλικίας κάτω των 15 ετών και περιστασιακά οι ενήλικες και νυμφευμένες γυναίκες. Συχνά, χρησιμοποιούνται υποτυπώδη εργαλεία για τον ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, που πραγματοποιείται χωρίς αναισθησία στο κορίτσι ή στη γυναίκα που κρατείται ακίνητη.

5. Σχεδόν όλα τα κορίτσια και / ή οι γυναίκες που υφίστανται την εμπειρία του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων υποφέρουν από πόνο και αιμορραγία. Άλλες επιπλοκές της υγείας είναι το σοκ, τα ψυχολογικά τραύματα, οι λοιμώξεις, η κατακράτηση ούρων, οι βλάβες της ουρήθρας και του πρωκτού και σε κάποιες περιπτώσεις ο θάνατος. Δεν καθίσταται κατ' ανάγκη λιγότερο σοβαρός ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων λόγω της «ιατρικοποίησης» του, όταν δηλαδή την ευθύνη για τη σχετική επέμβαση έχει εκπαιδευμένος

¹ Female genital mutilation. Για γενικότερη επισκόπηση της πρακτικής με αναφορά στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου βλέπε *Eliminating Female Genital Mutilation. An inter-agency statement*, February 2008, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47c6aa6e2.html> , συμπεριλαμβανομένου του Παραρτήματος 2 για την κατηγοριοποίηση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων.

² Ibid.

επαγγελματίας της υγείας αντί του παραδοσιακού γιατρού. Παρότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να μετριάζονται κάποιες από τις άμεσες συνέπειες του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτρέπονται ή μειώνονται σημαντικά οι γυναικολογικές ή άλλες μακροχρόνιες επιπλοκές που οφείλονται σε αυτήν την πρακτική³.

6. Οι συνέπειες του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων δεν περιορίζονται στην πρώτη επέμβαση. Το κορίτσι ή η γυναίκα παραμένει ακρωτηριασμένη και μπορεί να υποφέρει από άλλες σοβαρές μακροχρόνιες σωματικές ή ψυχολογικές συνέπειες⁴. Στην πορεία της ζωής της μπορεί να αναγκαστεί να υποστεί συρραφή, απο-συρραφή ή επανα-συρραφή, για παράδειγμα, μετά το γάμο ή κατά τον τοκετό⁵. Ένα κορίτσι ή μια γυναίκα που έχει υπομείνει αρχικά έναν ήσσονος μορφής ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων μπορεί αργότερα να υποβληθεί σε επέμβαση σοβαρότερης μορφής. Οι επιζώντες του ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων συχνά αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους κατά τον τοκετό, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης απώλειας του παιδιού κατά τη γέννησή του ή αμέσως μετά. Μελέτες αποδεικνύουν ότι ο κίνδυνος αυτός αυξάνεται ανάλογα με την έκταση του τύπου του ακρωτηριασμού⁶. Όπως σημειώνει ο Ειδικός Απεσταλμένος για τα Βασανιστήρια:

«Ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της επέμβασης οι γυναίκες μπορεί να αντιμετωπίσουν μακροχρόνιες συνέπειες όπως είναι οι χρόνιες λοιμώξεις, οι όγκοι, τα αποστήματα, οι κύστες, η στειρότητα, η υπερβολική αύξηση του ιστού του τραύματος, ο αυξημένος κίνδυνος μόλυνσης από τον ιό HIV / AIDS, η ηπατίτιδα και άλλες μολυσματικές αιματολογικές ασθένειες, οι βλάβες στην ουρήθρα που προκαλούν ακράτεια ούρων, [συρίγγιο], η επώδυνη εμμηνόρροια, η επώδυνη σεξουαλική επαφή και άλλες σεξουαλικές δυσλειτουργίες»⁷.

III. Ανάλυση των ουσιαστικών προϋποθέσεων

A. Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης

7. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μορφή βίας που οφείλεται στο φύλο/γένος⁸ και προκαλεί σοβαρή βλάβη, τόσο ψυχική όσο και σωματική, που συνιστά δίωξη. Κατ' αρχήν, από τις εξελίξεις του διεθνούς και του περιφερειακού δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου προκύπτει ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μορφή δίωξης⁹. Όλες οι μορ-

³ Ibid. pp.11-12. Βλέπε επίσης World Health Organization, *Female Genital Mutilation, Trends*, σε http://www.who.int/reproductivehealth/topics/fgm/fgm_trends/en/index.html

⁴ *Inter-agency statement*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, Παράρτημα 5: Επιπλοκές υγείας του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων.

⁵ Επανα-συρραφή είναι η «διαδικασία νέας ραφής, συνήθως μετά τον τοκετό όπου απαιτείται η απο-συρραφή ... εάν σκοπός είναι η δημιουργία εικόνας παρθενίας, είναι συχνά αναγκαίο όχι μόνον να κλειστεί ό,τι είχε ανοιχτεί αλλά και η περαιτέρω περικοπή των χειλέων του αιδοίου ώστε να δημιουργηθεί νέα σειρά άκρων προκειμένου να είναι πιο εκτεταμένη η συρραφή», *idid.*, p. 6.

⁶ Ibid., p. 11, Βλέπε επίσης WHO, *Management of pregnancy, childbirth and the postpartum period in the presence of female genital mutilation*, 2001, σε http://www.who.int/gender/other_health/en/manageofpregnan.pdf όπου σημειώνεται ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί παράγοντα που συμβάλλει ή προκαλεί μητρική θνησιμότητα κατά τον τοκετό.

⁷ Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment of punishment*, 15.1.2008 (A/HRC/7/3) βλέπε σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47c2c5452.html>

⁸ Βλέπε *Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων* (7.5.2002) σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f1c64.html>

⁹ Βλέπε Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, *General Recommendation No. 14: Female circumcision*, 1990 (A/45/38), σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453882a30.html> , Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εκτελεστική Επιτροπή, *Conclusion on Refugee children and adolescents, No. 84 (XLVIII)* 1997, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c68c.html> , παράγραφοι (α) (ν), Ειδικός Απεσταλμένος για τη

φές ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων παραβιάζουν διάφορα ανθρώπινα δικαιώματα των κοριτσιών και των γυναικών¹⁰, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος της μη διακριτικής μεταχείρισης¹¹, της προστασίας από τη σωματική και ψυχική βία¹², του δικαιώματος για το υψηλότερο δυνατό επίπεδο υγείας¹³, και, σε ακραίες περιπτώσεις, του δικαιώματος στη ζωή¹⁴. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνιστά επίσης βασανιστήριο και σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση¹⁵, όπως επιβεβαιώνουν η διεθνής νομολογία και θεωρία του δικαίου, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, πολλών οργάνων του ΟΗΕ που επιβλέπουν την εφαρμογή των Συνθηκών¹⁶, των Ειδικών Διαδικασιών του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων¹⁷, και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹⁸. Επομένως, η απέλαση ή η απομάκρυνση ενός κοριτσιού ή μιας γυναίκας σε μια χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων παραβιάζει τις υποχρεώσεις που το ενδιαφερόμενο κράτος έχει αναλάβει δυνάμει του διεθνούς δικαίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Πολλά κράτη στα οποία εφαρμόζεται ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων αυτών όπου ζουν κοινότητες μεταναστών που εφαρμόζουν αυτήν την πρακτική, έχουν θεσπίσει ειδική νομοθεσία που την απαγορεύει ρητά ή εφαρμόζουν τις γενικές διατάξεις του εθνικού Ποινικού Κώδικα, που τιμωρούν την εκ προθέσεως πρόκληση τραυματισμού ή σοβαρής κάκωσης, τις επιθέσεις που προκαλούν σοβαρή βλάβη, την προσβολή της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας, ή τις βίαιες πράξεις που προκαλούν ακρωτηριασμό ή μόνιμη αναπηρία¹⁹.

Βία κατά των Γυναικών, *Report of the Special Rapporteur on Violence Against Women, its causes and consequences: cultural practices in the family that are violent towards women*, 31.1.2001 (E/CN.4/2002/83) σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d6ce3cc0.html>, παράγραφοι 12 έως 20.

¹⁰ Επιτροπή για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, *General Recommendation No. 19: Violence Against Women*, 1992 (A/47/38), σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453882a422.html>, παράγραφοι 6 έως 9, Inter-agency statement, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδες 8 έως 10, [άρθρο 5 της Σύμβασης του 1979 για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, άρθρα 19 και 24 \(3\) της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άρθρο 5 του Πρωτοκόλλου στον Αφρικανικό Χάρτη των Δικαιωμάτων των Λαών και των Ανθρώπων για τα Δικαιώματα των Γυναικών στην Αφρική, 11.7.2003.](#)

¹¹ Άρθρο 3 του [Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του 1966](#), Άρθρα 2 και 5 της Σύμβασης για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10).

¹² Άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, [Άρθρο 2 \(α\) της Διακήρυξης της 20.12.1993 για την Εξάλειψη της Βίας σε Βάρος των Γυναικών.](#)

¹³ Άρθρο 12 του [Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα](#) και άρθρο 24 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10).

¹⁴ Άρθρο 6 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων και άρθρο 6 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10).

¹⁵ Άρθρο 7 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων, άρθρο 37 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10) και [άρθρο 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων.](#)

¹⁶ Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων, *Γενικό Σχόλιο No. 2: Εφαρμογή του άρθρου 2 από τα συμβαλλόμενα κράτη*, 24.1.2008, CAT/C/GC/2 (βλέπε σε ελληνική απόδοση σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47ac78ce2.html>), παράγραφος 18, Human Rights Committee (HRC), *General Comment No. 28: article 3 (the equality of rights between men and women)* 29.3.2000 (CCPR/C/21/Rev.21/Add.10) σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45139c9b4.html>.

¹⁷ *Report of the Special Rapporteur on Torture*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7, παράγραφοι 50 έως 55.

¹⁸ *Emily Collins and Ashley Akaziebie v. Sweden*, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Προσφυγή No. 23944/05, 8.3.2007, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46a8763e2.html>

¹⁹ Το Μάρτιο του 2007 περίπου 30 χώρες, συμπεριλαμβανομένων 18 αφρικανικών, είχαν υιοθετήσει νομοθεσία κατά του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε *Inter-agency statement* (ανωτέρω υποσημείωση 1), σελίδα 18. Βλέπε επίσης, The Centre for Reproductive Rights, *Fact Sheet, Female Genital Mutilation (FGM), Legal prohibitions worldwide*, σε <http://reproductiverights.org/en/document/female-genital-mutilation-fgm-legal-prohibitions-worldwide>.

8. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, αυξάνονται οι έννομες τάξεις των οποίων η νομολογία αναγνωρίζει ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μορφή δίωξης. Στη Γαλλία, στην υπόθεση *Aminata Diop* (1991)²⁰, η Επιτροπή Προσφυγών των Προσφύγων (Commission des Recours des Réfugiés (CRR)) έκρινε ότι συνιστά δίωξη ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων και ότι μπορεί να αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα σε μια γυναίκα που υποβάλλεται παρά τη θέλησή της σε αυτήν την πρακτική, την οποία ανέχονται ή ενθαρρύνουν ή επιτρέπουν επισήμως οι αρχές της χώρας καταγωγής της. Στην υπόθεση *Farah κατά Καναδά* (1994)²¹, το Συμβούλιο Μετανάστευσης και Προσφύγων του Καναδά έκρινε ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί «βασανιστικό έθιμο» και μορφή δίωξης. Στην υπόθεση *re Fauziya Kasinga* (1996)²² η Επιτροπή Προσφυγών Μετανάστευσης των Η.Π.Α. έκρινε ότι συνιστά δίωξη το επίπεδο της βλάβης που προκαλεί ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Στην υπόθεση *RRT N97/19046* (1997)²³ το Δικαστήριο Αναθεώρησης των Προσφύγων της Αυστραλίας απεφάνθη ότι ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος για τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, που εφαρμόζει η φυλή της αιτούσας, συνιστά δίωξη που οφείλεται στο φύλο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά το καθεστώς του πρόσφυγα, λόγω του φόβου ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, στην υπόθεση *Yake* (2000)²⁴ ενώ στην υπόθεση *Fornah (FC) (Appellant) κατά SSHD (Respondent)* (2006)²⁵ η Βουλή των Λόρδων, έκρινε ότι «η αιτιολογική βάση της υπό κρίση προσφυγής, δηλαδή ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μεταχείριση που ισοδυναμεί με δίωξη, κατά την έννοια της Σύμβασης». Επίσης, η Βουλή των Λόρδων απεφάνθη ότι «πρόκειται για ζήτημα δικαιωμάτων του ανθρώπου, όχι μόνο λόγω της άνιση μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, αλλά και επειδή η σχετική επέμβαση συνιστά σχεδόν αναπόφευκτα βασανιστήριο ή άλλη μορφή σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης». Παρόμοιες προσεγγίσεις έχουν υιοθετήσει και άλλες έννομες τάξεις στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων της Αυστρίας²⁶, της Γερ-

²⁰ CRR, 164078, 18.8.1991, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7294.html>. Παρότι απορρίφθηκε το αίτημα ασύλου της προσφεύγουσας για πραγματικούς λόγους, η αρχή έχει επιβεβαιωθεί έκτοτε στη Γαλλία, και έχει αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα σε γυναίκες που έχουν υποστεί κλειτοριδεκτομή. Για παράδειγμα, υπόθεση *Mlle Kinda*, CRR, 366892, 19.5.2001.

²¹ Απόφαση της 10.5.1994, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b70618.html>. Αναφερόμενη στο άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Επιτροπή έκρινε ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνιστά σοβαρή παραβίαση της προσωπικής ασφάλειας της προσφεύγουσας και ότι παραβιάζει δικαιώματα που αναγνωρίζονται στα παιδιά. Βλέπε επίσης, *Annan v. Canada*, Minister of Citizenship and Immigration, the Trial Division of the Federal Court, 6.7.1995, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49997ae2f.html>. Το Δικαστήριο χαρακτήρισε τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων «σκληρή και βάρβαρη πρακτική» και αναγνώρισε το καθεστώς του πρόσφυγα στο πρόσωπο της προσφεύγουσας. Η θέση αυτή έχει ενισχυθεί στον Καναδά με πολλές μεταγενέστερες αποφάσεις.

²² Nr. 3278, 13.6.1996, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47bb00782.html>. Η απόφαση Kasinga παραπέμπεται σε πολλές μεταγενέστερες υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της *Abankwah v. Immigration and Naturalization Service*, Us Court of Appeals for the Second Circuit, 9.7.199, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b74b10.html>. Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων προκαλεί «σοβαρή βλάβη που συνιστά δίωξη».

²³ 16 Οκτωβρίου 1997.

²⁴ Immigration and Appeals Tribunal, Appeal No. 00TH00493, 19.1.2000.

²⁵ UK House of Lords, (UKHL 46), 18.10.2006, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4550a9502.html>.

²⁶ *GZ (Cameroonian citizen)*, 220.268/0-XI/33/00, Austrian Federal Refugee Council, Independent Federal Asylum Senate, 21.3.2002.

μανίας²⁷ και του Βελγίου²⁸. Αλλά και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν αμφισβήτησε ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνιστά κακομεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης του 1950 για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου²⁹.

(i) *Ειδικότερες μορφές δίωξης των παιδιών*

9. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί ειδικότερη μορφή δίωξης των παιδιών καθώς βλάπτει δυσανάλογα τα κορίτσια³⁰. Σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική, όταν αξιολογούνται οι ισχυρισμοί ασύλου ενός παιδιού (που είναι ο βασικός αιτών άσυλο) είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι μπορεί το παιδί να διώκεται με πράξεις ή απειλές που δεν συνιστούν δίωξη για έναν ενήλικα³¹. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις η ενδεχόμενη ή πραγματική βλάβη που προκαλεί ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων είναι τόσο σοβαρή ώστε επιβάλλεται να θεωρηθεί ότι συνιστά δίωξη, ανεξάρτητα από την ηλικία της αιτούσας.

10. Διαψεύδοντας κάθε προσδοκία, μπορεί η αιτούσα άσυλο να μην επιθυμεί ή να αδυνατεί να εκφράσει φόβο. Για παράδειγμα, ένα πολύ νεαρό κορίτσι μπορεί κάλλιστα να αγνοεί ή να μην κατανοεί πλήρως τη βλάβη που συνεπάγεται ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι έφηβες «ανυπομονούν» να υποβληθούν στη σχετική επέμβαση καθώς συχνά είναι η στιγμή που προσελκύουν την προσοχή και λαμβάνουν δώρα, ως κεντρικό πρόσωπο μιας σημαντικής τελετουργίας³². Ο φόβος τους όμως μπορεί να θεωρηθεί βάσιμος και δικαιολογημένος αφού αντικειμενικά ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μορφή δίωξης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι κριτές του αιτήματος ασύλου φέρουν την ευθύνη της αντικειμενικής αξιολόγησης του κινδύνου που αντιμετωπίζει το παιδί ανεξάρτητα από την απουσία της έκφρασης φόβου³³. Συνάγεται ότι είναι υπαρκτός ο φόβος της δίωξης, όταν εκφράζεται για λογαριασμό του παιδιού από το γονέα ή τον υπεύθυνο για τη φροντίδα του, που το εκπροσωπεί³⁴.

11. Στην οικογένεια που αιτείται διεθνή προστασία επικαλούμενη το φόβο που διατρέχει το κορίτσι της οικογένειας να υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων, βασικός αιτών άσυλο είναι κατά κανόνα το παιδί, ακόμα και όταν συνοδεύεται από τους γονείς του. Σε παρόμοιες περιπτώσεις, ακριβώς όπως το παιδί απολαμβάνει το καθεστώς του πρόσφυγα επί τη βάση της αναγνώρισης των γονέων του (παράγωγο καθεστώς), μπορεί να χορηγηθεί *mutatis mutandis* στο γονέα το καθεστώς του πρόσφυγα επί τη βάση της αναγνώρισης του παιδιού ως πρόσφυγα³⁵. Το

²⁷ Βλέπε για παράδειγμα, *Refugee Protection in International Law: UNHCR's global consultations on international protection*, «Protected characteristics and social perceptions: an analysis of the meaning of 'membership of a particular social group'», Aleinikoff, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/470a33b30.html>, σελίδες 283-284.

²⁸ *Jurisprudence No. 979-1239*, Conseil de Contentieux des Étrangers, Belgium, 25.7.2007 βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4874d5082.html>.

²⁹ Βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 18.

³⁰ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εκτελεστική Επιτροπή, *Conclusion on Children at Risk*, No. 107 (LVIII), βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html>, παράγραφοι (g) (viii).

³¹ *Ibid.* Το Πόρισμα συστήνει επίσης να αναγνωρίζονται οι ειδικότερες μορφές δίωξης που υφίστανται τα παιδιά.

³² *Inter-agency statement*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 6.

³³ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων*, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>, παράγραφοι 40 έως 42 και 217.

³⁴ *Ibid.*, παράγραφος 218.

³⁵ *Ibid.*, παράγραφος 184. Βλέπε επίσης, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εκτελεστική Επιτροπή, *Conclusion on the Protection of the Refugee's Family*, No. 88 (L), 1999, σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c4340.html>, παράγραφοι (β) (ιι).

παιδί μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ο βασικός αιτών άσυλο ακόμα και όταν είναι ιδιαίτερα νεαρής ηλικίας. Εν προκειμένω, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι εξελισσόμενες ικανότητες του παιδιού και ο γονέας, ο υπεύθυνος για τη φροντίδα του ή οιοδήποτε άλλο πρόσωπο το εκπροσωπεί οφείλουν να διασφαλίσουν ότι παρουσιάζονται όλες οι πτυχές του αιτήματος του για παροχή διεθνούς προστασίας. Ο γονέας μπορεί να θεωρηθεί βασικός αιτών άσυλο όταν επικαλείται αυτοτελείς ισχυρισμούς φόβου δίωξης. Τούτο συμβαίνει όταν εξαναγκάζεται να είναι παρών στον πόνο και στη δοκιμασία που βιώνει το παιδί του³⁶ ή κινδυνεύει να υποστεί δίωξη λόγω της αντίθεσής του στην πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων.

12. Ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος των γονέων για τον κίνδυνο να υποστεί το παιδί τους ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων ή η αντίθεσή τους σε αυτήν την πρακτική μπορεί να εκδηλωθεί μετά τη διαφυγή από τη χώρα καταγωγής με τη γέννηση της κόρης τους ενόσω ήδη βρίσκονται στη χώρα ασύλου. Δεν είναι αβάσιμος ο φόβος δίωξης επειδή ο αιτών άσυλο δεν είχε εκφράσει την άποψη ή την πεποίθησή του ούτε είχε δραστηριοποιηθεί σχετικά όταν βρισκόταν στη χώρα καταγωγής του αφού δεν είχε ανακύψει το πρόβλημα. Σε αυτές τις συνθήκες η γέννηση κόρης μπορεί να αποτελέσει την αιτιολογική βάση για «επί τόπου» αίτημα ασύλου³⁷. Επιβάλλεται η αυστηρή αξιολόγηση της βασιμότητας του φόβου δίωξης στις περιπτώσεις όπου η αντίθεση στην πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων ή ο φόβος γι' αυτήν θεωρείται απλό τέχνασμα που εξυπηρετεί τη δημιουργία λόγων που αποδεικνύουν την ανάγκη παροχής ασύλου. Όμως, ακόμη και όταν διαπιστώνεται ότι είναι ιδιοτελείς οι ισχυρισμοί ασύλου, είναι αναγκαία η παροχή διεθνούς προστασίας όταν ο φόβος δίωξης που εκφράζει ο ενδιαφερόμενος είναι βάσιμος και δικαιολογημένος.

(ii) Διαρκής μορφή της βλάβης

13. Αιτήματα ασύλου λόγω ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων δεν καταθέτουν μόνον οι γυναίκες και τα κορίτσια που αντιμετωπίζουν άμεση απειλή να υποβληθούν στη σχετική επέμβαση, αλλά και όσες την έχουν ήδη υποστεί. Γενικά, θεωρείται ότι εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο μελλοντικής δίωξης όποιος έχει ήδη διωχθεί στο παρελθόν³⁸. Ωστόσο, κάποιοι κριτές αιτημάτων ασύλου αμφισβητούν αυτήν την άποψη προκειμένου για ισχυρισμούς ασύλου όπου οι ενδιαφερόμενες επικαλούνται φόβο δίωξης λόγω του ακρωτηριασμού των γεννητικών τους οργάνων υποστηρίζοντας ότι πρόκειται για επέμβαση στην οποία υποβάλλεται άπαξ η γυναίκα ή το κορίτσι και δεν διατρέχει τον κίνδυνο να την υποστεί εκ νέου.

14. Ωστόσο, η οριστική και μη αναστρέψιμη φύση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, όπως περιγράφεται ανωτέρω, επιβεβαιώνει ότι μπορεί να συνεχίσει να εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο μελλοντικής δίωξης η γυναίκα ή το κορίτσι που έχει υποβληθεί στη σχετική επέμβαση πριν υποβάλει αίτημα ασύλου. Ανάλογα με τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης και τις ειδικότερες συνθήκες της κοινότητάς της, η αιτούσα άσυλο μπορεί να φοβάται κάποια άλλη μορφή ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων και / ή να υποφέρει από τις σοβαρές μακροχρόνιες συνέπειες της πρώτης επέμβασης. Με άλλα λόγια,

---

³⁶ *Yayeshwork Abay and Burhan Amare v. John Ashcroft, United States Attorney General and Immigration and Naturalization Service, US Court of Appeals, Sixth Circuit, 19.5.2004, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40b30ae14.html>*. Το Δικαστήριο έκρινε ότι στις περιστάσεις της υπόθεσης «κάθε λογικός παρατηρητής οφείλει να διαπιστώσει ότι είναι βάσιμος και δικαιολογημένος ο φόβος της μητέρας ότι θα εξαναγκάσουν την κόρη της να υποστεί ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων στην Αιθιοπία και την ίδια να παρακολουθεί τον πόνο και τα βάσανά της». Βλέπε επίσης, *M et Mme Sissoko, CRR (SR), Commission des Refugiés, France, Decisions Nos. 361050 and 373077, 7.12.2001.*

³⁷ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 33, παράγραφοι 94 έως 96.

³⁸ *Ibid.*, παράγραφος 45.

εφόσον οφείλεται σε έναν από τους λόγους της Σύμβασης δεν απαιτείται να έχει η μελλοντική δίωξη μορφή όμοια με την παρελθούσα³⁹.

15. Περαιτέρω, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων είναι εμπειρία που βίωσε άπαξ η αιτούσα άσυλο, επιτακτικοί λόγοι που ανάγονται στην παρελθούσα δίωξη μπορεί να επιβάλλουν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στο πρόσωπό της. Τούτο μπορεί να ισχύει όταν η δίωξη που υπέστη θεωρείται ιδιαίτερα αποτρόπαια και οι μακροχρόνιες και τραυματικές ψυχολογικές συνέπειες που συνεχίζει να βιώνει καθιστούν αφόρητη την επιστροφή στη χώρα καταγωγής⁴⁰.

(iii) Φορείς της δίωξης

16. Αυτουργοί του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων είναι κυρίως οι ιδιώτες. Ωστόσο, τούτο δεν αποκλείει το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, όταν οι αρμόδιες κρατικές αρχές αδυνατούν ή δεν επιθυμούν να προστατεύσουν τα κορίτσια και τις γυναίκες από αυτήν την πρακτική⁴¹.

17. Η απόφαση ή η πίεση που ασκείται σε ένα κορίτσι ή μια γυναίκα για να υποβληθεί στην επέμβαση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων δεν οφείλεται κατ' ανάγκην σε κακόβουλα σχέδια. Πιθανότατα, οι γονείς ή η κοινότητα ως σύνολο αντιμετωπίζουν τη σχετική επέμβαση ως έκφραση σεβασμού των παραδοσιακών, πολιτιστικών, κοινωνικών ή θρησκευτικών αξιών χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι με τη συμπεριφορά τους παραβιάζουν τα δικαιώματα του ανθρώπου⁴². Ωστόσο, για να θεωρηθεί η βλάβη δίωξη δεν απαιτείται το στοιχείο της κακόβουλης ή «τιμωρητικής» πρόθεσης του αυτουργού⁴³. Δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι αποφάσισε τεκμηριωμένα και χωρίς εξαναγκασμό το κορίτσι ή η γυναίκα, που αψηφά το φόβο της βλάβης και, υποβάλλεται διακαώς στη σχετική επέμβαση για να συμμορφωθεί με τις αξίες και τους κανόνες της κοινότητας⁴⁴.

18. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η επέμβαση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών διεξάγεται από εκπαιδευμένο ιατρικό προσωπικό⁴⁵, που μπορεί να ενστερνίζεται τις απόψεις των

---

³⁹ *Matter of A-T, Respondent*, Απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, 22.9.2008, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48d8a0df2.html>, *Khadija Ahmed Mohamed v. Alberto R. Gonzales, Attorney General*, US Court of Appeals, Ninth Circuit, 10.3.2005, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/423811c04.html>. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνιστά «συνεχή και διαρκή δίωξη».

⁴⁰ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες Διεθνούς Προστασίας για την παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 1 Γ (5) και (6) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων* της 10.2.2003 (βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3e50de6b4.html>), παράγραφοι 20 -21. Βλέπε επίσης *CRDD A-96-00453 et al*, Canadian Refugee and Immigration Board, 8.12.1997, όπου μια από τις αιτούσες που είχε ήδη υποβληθεί σε ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων αναγνωρίστηκε πρόσφυγας μεταξύ άλλων λόγω της κτηνωδίας της δίωξης που είχε υπομείνει και του ψυχολογικού τραύματος που συνεπαγόταν η επιστροφή στην κοινωνία από την οποία διέφυγε.

⁴¹ Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Εγχειρίδιο για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 33, παράγραφος 65. Βλέπε επίσης παραγράφους 19 έως 21 του παρόντος Σημειώματος.

⁴² Ο κίνδυνος που διατρέχει το κορίτσι να υποστεί ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων εξαρτάται από τη στάση των γονέων της, του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος και της κοινότητας. Σημειώνεται ότι «οι επιθυμίες των γονέων, παρότι σημαντικές, δεν είναι αποφασιστικής σημασίας», καθώς ακόμη και προοδευτικοί γονείς μπορεί να βιώσουν την υπερβολική πίεση της ευρύτερης οικογένειας και / ή της κοινότητας. Βλέπε *FM (FGM) Sudan v. Secretary of State for the Home Department*, CG [2007] UKAIT00060, UK, ΑΙΤ, 27.6.2007, σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/468269412.html>, παράγραφος 140.

⁴³ Βλέπε για παράδειγμα, *Kasinga v. US*, ανωτέρω υποσημείωση 22, σελίδα 365.

⁴⁴ *Inter-agency statement*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 6.

⁴⁵ Για πληροφορίες για τις χώρες όπου ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων πραγματοποιείται από επαγγελματίες της υγείας (σε δημόσια ή ιδιωτικά νοσοκομεία) βλέπε *Inter-agency statement*, *ibid.*, p. 12 και

παραδοσιακών μαιών, όπως είναι η αίσθηση του καθήκοντος στις πολιτισμικές αξίες της κοινότητας, ή να αποβλέπει στο οικονομικό όφελος⁴⁶. Ωστόσο, ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων από ιατρικό προσωπικό παραβιάζει τα δικαιώματα του ανθρώπου της ενδιαφερόμενης κοπέλας ή γυναίκας αφού αναμφισβήτητα είναι αντίθετος με τη θεμελιώδη ιατρική δεοντολογική αρχή που απαγορεύει την «πρόκληση βλάβης»⁴⁷. Φορέας της δίωξης μπορεί να θεωρηθεί το κράτος στις περιπτώσεις όπου η ενδιαφερόμενη υποβάλλεται στη σχετική επέμβαση από υπαλλήλους του σε κυβερνητικές ιατρικές δομές. Όπως έχει σημειώσει ο Ειδικός Απεσταλμένος για τα Βασανιστήρια:

«... σε καμιά περίπτωση δεν καθιστά αποδεκτό τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων η αντιμετώπιση του ως ιατρική πράξη ... η παρεχόμενη στα δημόσια νοσοκομεία σχετική «υπηρεσία» αποτελεί βασανιστήριο ή κακομεταχείριση»⁴⁸.

(iv) Διαθεσιμότητα της κρατικής προστασίας

19. Η διαθεσιμότητα της κρατικής προστασίας μπορεί να αξιολογηθεί με βάση τα κριτήρια που προβλέπουν το διεθνές και το περιφερειακό δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Αν και τα κράτη δεν υποχρεούνται να εξαλείψουν όλους τους κινδύνους βλάβης οφείλουν να υιοθετούν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα για την εξάλειψη της πρακτικής του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων⁴⁹. Οι υποχρεώσεις αυτές περιλαμβάνουν τη συνοδευόμενη από επιβολή κυρώσεων νομοθετική απαγόρευση όλων των μορφών ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων σε κάθε επίπεδο φροντίδας της υγείας που παρέχεται σε κυβερνητικές δομές, συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών εγκαταστάσεων⁵⁰. Τα κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν όχι μόνον την προσήκουσα δίωξη και τιμωρία των δραστών⁵¹ αλλά και την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση της κοινής γνώμης κατά του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, κυρίως στις κοινότητες όπου η πρακτική εξακολουθεί να είναι διαδεδομένη. Παρόμοιες υποχρεώσεις έχουν τα κράτη όπου ζουν κοινότητες μεταναστών που ακολουθούν την παράδοση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων⁵². Τα κράτη οφείλουν να μην επικαλούνται τα έθιμα, τις παραδόσεις ή τις θρησκευτικές δοξασίες ως δικαιολογία για την καταστρατήγηση της

Female genital mutilation/cutting: data and trends (FGM/C: Data and Trends), Population Reference Bureau, 2008 σε: <http://www.prb.org/pdf08/fgm-wallchart.pdf>.

⁴⁶ *Inter-agency statement*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 12.

⁴⁷ 1964 World Medical Association, *Declaration of Helsinki, Ethical principles for medical research involving human subjects* (latest edition October 2008), βλέπε σε: <http://www.wma.net/en/30publications/10policies/b3/index.html>. Με την Απόφασή της για την Πρόσβαση των Γυναικών και των Παιδιών σε υπηρεσίες υγείας και για το ρόλο των γυναικών στο ιατρικό επάγγελμα, η Ένωση κάλεσε τα μέλη της να «καταδικάσουν κατηγορηματικά τις παραβιάσεις των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου που πλήττουν τις γυναίκες και τα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των παραβιάσεων που οφείλονται σε κοινωνικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές πρακτικές».

⁴⁸ *Report of the Special Rapporteur on Torture*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 7, παράγραφος 53, άρθρο 5 παρ. β του Πρωτοκόλλου του Αφρικανικού Χάρτη, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10. Βλέπε επίσης, Επιτροπή του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, *Γενικό Σχόλιο Νο. 20: Για την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της σκληρής μεταχείρισης ή τιμωρίας*, 10.3.1992, παράγραφοι 8 και 13, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fb0.html>

⁴⁹ Σύμβαση για την Εξάλειψη των όλων των Μορφών Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, *General Recommendation No. 14*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 9.

⁵⁰ Άρθρο 5 παρ. β του Πρωτοκόλλου του Αφρικανικού Χάρτη, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10. *Report of the Special Rapporteur on Violence Against Women, its causes and consequences on the due diligence standard as a tool for the elimination of violence against women*, 20.1.2006 (E/CN.4/2006/61), βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377afb0.html>, παράγραφοι 89 έως 93.

⁵¹ Άρθρο 4 (γ) της Σύμβασης όλων των Μορφών Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 12.

⁵² Βλέπε τις διάφορες παρατηρήσεις που έχουν διατυπώσει για τα κράτη τα όργανα που επιβλέπουν την εφαρμογή των Συμβάσεων, σε: <http://www.universalhumanrightsindex.org/en/index.html>

υποχρέωσής τους να εξαλείψουν την πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων⁵³.

20. Τα διαθέσιμα στοιχεία αναδεικνύουν ότι η πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνεχίζει να εφαρμόζεται ακόμη και σε κράτη που έχουν υιοθετήσει μέτρα για την εξάλειψή της⁵⁴. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ελάχιστοι δράστες παραπέμπονται ενώπιον της δικαιοσύνης. Τούτο οφείλεται εν μέρει στην παγιωμένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί κοινωνικό και πολιτισμικό κανόνα καθώς και στη συμπεριφορά των παραδοσιακών και θρησκευτικών ηγετών, των μαιών και των υπερηλίκων, που έχουν δύναμη και ασκούν εξουσία σε τοπικό επίπεδο λειτουργώντας σχετικά ανεξάρτητα σε θέματα παράδοσης και πολιτισμικών αξιών. Για διάφορους λόγους, οι κρατικές αρχές μπορεί να μην επιθυμούν ή να αδυνατούν να παρέμβουν σε βαθιά ριζωμένα παρόμοια έθιμα και παραδοσιακές πρακτικές που τηρούνται ευρέως. Έτσι, ενώ έχει θεσπιστεί νομοθετικά ότι αποτελεί έγκλημα ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, στην πράξη δεν αντιμετωπίζεται ως αδίκημα, με αποτέλεσμα την περιορισμένη ή ανύπαρκτη εφαρμογή του νόμου που συμβάλει στην εξάλειψή του⁵⁵.

21. Ενόψει των ανωτέρω, δεν συνεπάγεται διαθεσιμότητα της κρατικής προστασίας η ρητή νομοθετική απαγόρευση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Μπορεί και πρέπει να αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα στην περίπτωση όπου το κράτος παραλείπει να επιβάλει ποινικές κυρώσεις ή να ασκήσει ποινική δίωξη σε βάρος των αυτουργών⁵⁶. Στις κατευθυντήριες οδηγίες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει υπογραμμίσει ότι: «Ενδέχεται το ενδιαφερόμενο κράτος να αντιπαρέρχεται ή να ανέχεται ή να αδυνατεί να σταματήσει αποτελεσματικά μια διωκτική πρακτική (για παράδειγμα την κλειτοριδεκτομή) την οποία όμως έχει απαγορεύσει. Σε αυτές τις περιπτώσεις η πρακτική συνεχίζει να αποτελεί δίωξη»⁵⁷. Για να χαρακτηριστεί διαθέσιμη η προστασία, τα κράτη πρέπει να επιδεικνύουν δραστήριες και ειλικρινείς προσπάθειες για την εξάλειψη της πρακτικής του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων μέτρων πρόληψης καθώς και των συστηματικών και πραγματικών (όχι μόνον επαπειλούμενων) διώξεων και της επιβολής κυρώσεων για τα εγκλήματα που σχετίζονται με αυτήν. Στους παράγοντες που αναδεικνύουν την έλλειψη προστασίας συγκαταλέγονται το έλλειμμα αποτελεσματικής νομοθετικής προστασίας, η παράλειψη καθολικού κρατικού ελέγχου και η διάχυτη επιρροή εθιμικών πρακτικών⁵⁸.

B. Λόγοι δίωξης κατά τη Σύμβαση

22. Ο βάσιμος φόβος δίωξης πρέπει να οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους λόγους που ορίζει η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, δηλαδή, «στη φυλή, στη θρησκεία, στην εθνικότητα, στη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή στις πολιτικές πε-

⁵³ Άρθρο 4 της Σύμβασης για την Εξάλειψη των Διακρίσεων σε Βάρος των Γυναικών, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 10.

⁵⁴ Για επισκόπηση των τάσεων που επικρατούν στα κράτη και για την εθνική νομοθεσία που ρυθμίζει τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων βλέπε: *FGM/C: Data and trends*, ανωτέρω υποσημείωση 45.

⁵⁵ *Inter-agency statement*, ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδες 5 έως 7.

⁵⁶ *GZ (Cameroonian citizen)*, 220.268/0-XI/33/00, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 26.

⁵⁷ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες Διεθνούς Προστασίας για το Γένος στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8, παράγραφος 11.

⁵⁸ Βλέπε για παράδειγμα, *FB (Lone Women – PSG – Internal Relocation – AA (Uganda) Considered) Sierra Leone v. SSHD, UK Asylum and Immigration Tribunal*, 17.11.2008, σε : <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4934f35a2.html>, παράγραφος 69.

ποιθήσεις»⁵⁹. Τα κράτη έχουν πλέον ευρέως αναγνωρίσει ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποτελεί μορφή δίωξης από την οποία κινδυνεύει ένα κορίτσι ή μια γυναίκα λόγω της συμμετοχής της σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα αλλά και λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων και της θρησκείας της⁶⁰. Τα κορίτσια και οι γυναίκες υφίστανται τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων για λόγους φύλου και εξουσίας αλλά και ελέγχου της σεξουαλικότητάς τους⁶¹. Σε συγκεκριμένη κοινωνία, η πρακτική αυτή εντάσσεται στην ευρύτερη πολιτική διακριτικής μεταχείρισης, που επιφυλάσσει στα κορίτσια και στις γυναίκες⁶².

23. Κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες **ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα** είναι «η ένωση προσώπων που συνδέονται με ένα κοινό χαρακτηριστικό, άλλο από το φόβο δίωξης, ή που αντιμετωπίζονται ως ομάδα από την κοινωνία. Το χαρακτηριστικό είναι συχνά έμφυτο, αναλλοίωτο ή θεμελιώδες για την ταυτότητα, τη συνείδηση ή την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μελών της»⁶³. Συχνά πληρούν ένα από τα προαναφερόμενα κριτήρια όσες αιτούνται διεθνή προστασία επειδή έχουν υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων. Το φύλο και η ηλικία τους είναι αμφότερα έμφυτα χαρακτηριστικά και ανεπίδεκτα αλλαγής σε δεδομένη χρονική στιγμή. Περαιτέρω, η άρνησή τους να υποστούν σωματική αλλοίωση μπορεί να θεωρηθεί τόσο αναπόσπαστα εγγενής στην ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους ώστε καθίσταται θεμελιώδους σημασίας για την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

24. Επίσης, μπορεί να εντοπιστούν δύο ευρύτερες και πιο συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, για παράδειγμα, τα «κορίτσια» ή οι «γυναίκες» (γενικοί ορισμοί) ή τα «κορίτσια που ανήκουν σε εθνοτικές ομάδες που τηρούν την πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων» (στενός ορισμός)⁶⁴. Κατά τα ισχύοντα και για τους άλλους λόγους φόβου δίωξης της Σύμβασης, είναι άνευ σημασίας το μέγεθος της κοινωνικής ομάδας. Στην περίπτωση που η ομάδα είναι πολυπληθής – το σύνολο του γυναικείου πληθυσμού συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας ή όλες οι γυναίκες συγκεκριμένης φυλής – το μέγεθός της δεν μπορεί να δικαιολογήσει την άρνηση διεύρυνσης της διεθνούς προστασίας, εφόσον αυτή κρίνεται προσήκουσα⁶⁵.

⁵⁹ Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951. Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html>

⁶⁰ Για συνοπτική επισκόπηση των νομολογιακών εξελίξεων βλέπε: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Zainab Esther Fornah v. SSHD και UNHCR, Case for the Intervener*, 14.6.2006, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45631a0f4.html>.

⁶¹ *Report by the Special Rapporteur on Violence Against Women, Cultural Practices in the Family that are violent towards women*, ανωτέρω υποσημείωση 9, παράγραφος 14. *Inter-agency statement*, ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 10. Βλέπε επίσης *Kasinga v. US*, ανωτέρω υποσημείωση 22, σελίδες 366-367.

⁶² Βλέπε για παράδειγμα, *Fornah v. UK*, ανωτέρω υποσημείωση 25. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων συνιστά ακραία εκδήλωση της διακριτικής μεταχείρισης που υφίστανται όλες οι γυναίκες της Σιέρα Λεόνε, παράγραφος 31.

⁶³ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 7.5.2002, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d36f23f4.html>, παράγραφος 11.

⁶⁴ Στην υπόθεση *Kasinga v. USA* (ανωτέρω υποσημείωση 22) η ομάδα ήταν «νεαρές γυναίκες της φυλής Tchamba-Kunsuntu που υπέστησαν και αντέδρασαν στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων που εφάρμοζε η φυλή», ενώ για παράδειγμα στην υπόθεση *MA1 00356* (Γουϊνέα 2001), Καναδάς, Διεύθυνση Καθορισμού του Καθεστώτος της Σύμβασης, η ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ήταν απλά οι «γυναίκες».

⁶⁵ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: Συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 7.5.2002 (βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 63), παράγραφοι 18 έως 19, *Islam (AP) v. SSHD, R. v. Immigration Appeal Tribunal and Another, ex parte Shah (AP)*, UK House of Lords, 25.3.1999, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dec8abe4.html>, *Khadija Mohammed v. Alberto R. Gonzales*, ανωτέρω υποσημείωση 29, όπου κρίθηκε ότι «η εκτεταμένη δίωξη δεν διαφοροποιεί την προσέγγισή μας για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα ούτε καθιστά την υπό κρίση αίτηση ασύλου λιγότερο επιτακτική [...] ούτε την πολιτισμική αποδοχή της», σελίδα 3080. Βλέπε επίσης την παρέμβαση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους

25. Περαιτέρω, μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιμετωπίζουν δίωξη λόγω των **πολιτικών τους φρονημάτων**⁶⁶ οι γυναίκες και τα κορίτσια που αντιτίθενται στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων. Οι τοπικοί ηγέτες και άλλοι που υποστηρίζουν την πρακτική μπορεί να χαρακτηρίζουν τις απόψεις τους επικριτικές για τις πολιτικές, τις παραδόσεις και τις μεθόδους που εφαρμόζουν. Τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία εφιστούν την προσοχή στην πολιτική φύση της προσβολής των ρόλων του γένους/φύλου⁶⁷. Εξάλλου, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει υπογραμμίσει ότι οι πολιτικές πεποιθήσεις ως λόγος φόβου δίωξης πρέπει να ερμηνεύονται ευρέως ώστε να περιλαμβάνουν «κάθε πεποίθηση, για οποιοδήποτε θέμα που αφορά στο μηχανισμό του κράτους, στην κυβέρνηση, στην κοινωνία ή στην πολιτική. Μπορεί να περιλαμβάνουν και πεποιθήσεις σχετικές με τους ρόλους του γένους»⁶⁸.

26. Περαιτέρω, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η πολιτική πτυχή του πολιτισμικού πλαισίου και των παραδόσεων καθώς και η αλληλεπίδρασή τους με τις σχέσεις εξουσίας και τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες⁶⁹. Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων έχει περιγραφεί ως «εκδήλωση της ανισότητας των δύο φύλων που είναι βαθιά ριζωμένη στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές» και «του ελέγχου που ασκεί η κοινωνία στις γυναίκες»⁷⁰. Σε αυτό το πλαίσιο, η αντίθεση στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων μπορεί να εκληφθεί ότι ισοδυναμεί με τις διεκδικήσεις των γυναικών για ελευθερία από την καταπίεση και για μεγαλύτερη ανεξαρτησία, που απειλούν τις βασικές δομές από τις οποίες απορρέει η πολιτική εξουσία. Κατά την άποψη της Επιτροπής Πρόσφυγών του Καθεστώτος του Πρόσφυγα της Νέας Ζηλανδίας:

«Οι πολιτικές πεποιθήσεις, ως λόγος [φόβου δίωξης], πρέπει να ερμηνεύονται έτσι ώστε να αντανακλούν τις πραγματικές εμπειρίες των γυναικών και τον τρόπο με τον οποίο καθίσταται αντιληπτό το γένος στο συγκεκριμένο γεωγραφικό, ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικο-πολιτιστικό πλαίσιο της χώρας καταγωγής. Στο ειδικότερο πλαίσιο, η πραγματική ή η εκλαμβανόμενη επιβεβαίωση του δικαιώματος της γυναίκας για αυτονομία καθώς και του δικαιώματός της να ελέγχει τη ζωή της μπορεί να θεωρηθεί πλήγμα για την άνιση κατανομή των εξουσιών στην κοινωνία όπου ζει και για τις δομές που στηρίζουν αυτήν την ανισότητα. Κατά την άποψή μας, η κατάσταση αυτή ορθά χαρακτηρίζεται «πολιτική»⁷¹.

27. Τα αιτήματα ασύλου όπου οι ενδιαφερόμενες επικαλούνται τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων μπορεί επίσης να εξεταστούν υπό το φως της **θρησκείας**, ως λόγου φόβου δίωξης που προβλέπει η Σύμβαση. Η πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων συναντάται σε χριστιανικές, εβραϊκές και μουσουλμανικές κοινότητες αλλά δεν αναφέρεται στα ιερά κείμενα αυτών των θρησκειών παρότι προηγείται χρονικά τόσο του Χριστιανισμού

Πρόσφυγες στην υπόθεση *Zeinab Esther Fornah v. SSHD and the United Nations High Commissioner for Refugees*, UK, 14.6.2006, ανωτέρω υποσημείωση 60 όπου σημειώνεται «ότι το μέγεθος της ομάδας δεν αποτελεί εμπόδιο. Ούτε αποτελεί εμπόδιο το γεγονός ότι δεν κινδυνεύουν να διωχθούν όλα τα μέλη της ομάδας».

⁶⁶ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Handbook for the Protection of Women and Girls*, January 2008, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47cfc2962.html>, Κεφάλαιο 4.2.6.

⁶⁷ Για παράδειγμα, βλέπε, Guy S. Goodwin – Gill & Jane McAdam, *The Refugee in International Law*, 3rd edition, 2007, p. 87, *Matter of M-K*, US Department of Justice, Executive Office for Immigration Review, 9.8.1995, V97/06156 Australia RRT, 3.11.1997.

⁶⁸ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: Δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 8, παράγραφος 22.

⁶⁹ Βλέπε για παράδειγμα, Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on Violence Against Women, its causes and consequences on intersections between culture and violence against women*, 17.1.2007, A/HRC/4/34, σε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/461e2c602.html>.

⁷⁰ *Inter-agency statement*, ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 6.

⁷¹ Refugee Appeal No. 76044, New Zealand, Refugee Status Appeals Authority, 11.9.2008, σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48d8a5832.html>

νισμού όσο και του Ισλάμ. Ωστόσο, ορισμένες κοινωνίες δικαιολογούν την εφαρμογή της για ηθικούς ή θρησκευτικούς λόγους. Για παράδειγμα, ορισμένοι θρησκευτικοί ηγέτες τη χαρακτηρίζουν θρησκευτική πράξη ή ισχυρίζονται ότι έχει τις ρίζες της στο θρησκευτικό δόγμα⁷². Μπορεί να έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω θρησκείας η γυναίκα ή το κορίτσι που δεν συμπεριφέρεται ή που εκλαμβάνεται ότι δεν συμπεριφέρεται σύμφωνα με την ερμηνεία της συγκεκριμένης θρησκείας, όπως για παράδειγμα όταν αρνείται να υποβληθεί ή να υποβληθούν τα παιδιά της στην επέμβαση του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων⁷³.

Γ. Δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής ή εγχώρια προστασία

28. Για να καθοριστεί η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στις περιπτώσεις φόβου δίωξης που συνίσταται στον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων πρέπει να αξιολογηθεί εάν η εγχώρια προστασία αποτελεί εφικτή αλλά και εύλογη λύση⁷⁴. Όταν η πρακτική εφαρμόζεται καθολικώς (ή σχεδόν καθολικώς) στο κράτος καταγωγής της αιτούσας άσυλο δεν μπορεί να θεωρηθεί πραγματική η δυνατότητά της να εγκατασταθεί σε άλλη περιοχή της χώρας της. Κατά τα ισχύοντα για άλλες μορφές δίωξης λόγω γένους, ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων διαπράττεται συνήθως από ιδιωτικούς φορείς. Η απουσία αποτελεσματικής κρατικής προστασίας σε τμήμα της χώρας καταγωγής είναι ένδειξη της αδυναμίας ή της έλλειψης βούλησης του κράτους να προστατεύσει το κορίτσι ή τη γυναίκα σε οποιοδήποτε άλλη περιοχή της χώρας⁷⁵.

29. Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στις περιπτώσεις του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων έχει εξεταστεί στο πλαίσιο χωρών όπου η σχετική πρακτική δεν είναι γενικευμένη ή είναι λιγότερο διαδεδομένη. Για παράδειγμα, εάν υπάρχει η δυνατότητα για τη γυναίκα ή το κορίτσι να μετεγκατασταθεί από αγροτική σε αστική περιοχή, πρέπει να εξεταστεί ενδελεχώς ο κίνδυνος που ενέχει η εγκατάσταση στην προτεινόμενη περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας να υπάγεται στη σφαίρα επιρροής των φορέων της δίωξης. Δεν είναι δεδομένη η προστασία της αιτούσας άσυλο από τις κρατικές αρχές, ακόμη και στις χώρες που έχουν ποινικοποιήσει τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, καθώς ενδέχεται η σχετική νομοθεσία να μην επιβάλλεται ή να μην εφαρμόζεται με συνέπεια σε όλην την επικράτεια. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής

«Οι νόμοι και οι μηχανισμοί που διασφαλίζουν την κρατική προστασία στον αιτούντα άσυλο μπορεί να αντανακλούν τη βούληση του κράτους, αλλά μόνον εφόσον πράγματι εφαρμόζονται αποτελούν ένδειξη της υφιστάμενης προστασίας»⁷⁶.

30. Η προτεινόμενη περιοχή δεν πληροί τις προϋποθέσεις της εγχώριας προστασίας όταν οι συνθήκες που επικρατούν σ' αυτήν αναγκάζουν την ενδιαφερόμενη να επιστρέψει στην περιοχή όπου κινδύνευε από δίωξη ή σε κάποια άλλη περιοχή της χώρας όπου επίσης κινδυνεύει από δίωξη ή από άλλες μορφές σοβαρής κακομεταχείρισης. Είναι σημαντικό να συνεκτιμώνται παράγοντες, όπως είναι η ηλικία και το φύλο, που μπορεί να εκθέτουν την αιτούσα άσυλο στον κίνδυνο

⁷² *Inter-agency statement*, ανωτέρω υποσημείωση 1, σελίδα 7.

⁷³ Βλέπε για παράδειγμα, *Annan v. Canada*, ανωτέρω υποσημείωση 21.

⁷⁴ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: *Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 2003, βλέπε <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f2791a44.html>

⁷⁵ *Ibid.*, παράγραφος 15.

⁷⁶ *Ibid.* Βλέπε επίσης ανωτέρω παραγράφους 19 έως 21 για τη διαθεσιμότητα της κρατικής προστασίας.

να υποστεί διακρίσεις διαφόρων τύπων, κακοποίηση, βία και να στερηθεί την απόλαυση άλλων βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου⁷⁷.

31. Περαιτέρω, κάθε προτεινόμενη περιοχή μετεγκατάστασης πρέπει να είναι εύλογη και να παρέχει στην ενδιαφερόμενη τη δυνατότητα να ζήσει σε αυτήν σχετικά φυσιολογική ζωή χωρίς να αντιμετωπίζει δυσανάλογες δυσκολίες. Στοιχεία καθοριστικής σημασίας γι' αυτήν την αξιολόγηση είναι οι προσωπικές περιστάσεις της ενδιαφερόμενης, κάθε παρελθούσα δίωξη που έχει υποστεί, η προσωπική ακεραιότητα και οι συνθήκες ασφάλειας, ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου και η δυνατότητα οικονομικής επιβίωσης⁷⁸. Θα πρέπει ιδιαίτερα να ληφθούν υπόψη η ηλικία, η ικανότητα προσαρμογής, οι συνθήκες της σωματικής και ψυχικής υγείας καθώς και η οικογενειακή αλλά και κοινωνικο-οικονομική κατάσταση της ενδιαφερόμενης. Η μετεγκατάσταση δεν είναι εύλογη όταν η αιτούσα δεν απολαμβάνει τη στήριξη της οικογένειάς της (όπως ευλόγως μπορεί να συναχθεί στις περιπτώσεις όπου η απειλή του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων απορρέει από το στενό οικογενειακό της περιβάλλον) και / ή είναι νεαρής ηλικίας. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο Ασύλου και Μετανάστευσης του Ηνωμένου Βασιλείου «το τίμημα της επιβίωσης είναι πολύ υψηλό αν συνίσταται στην ανέχεια, στην επαιτεία ή στην πορνεία»⁷⁹.

32. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι αν η ενδιαφερόμενη περιέλθει στην προτεινόμενη περιοχή μετεγκατάστασης σε δεινή θέση μπορεί να υποχρεωθεί να αναζητήσει τη συνδρομή της οικογένειάς της με την ελπίδα ότι η δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζει μπορεί να αναγκάσει την οικογένειά της να πάψει να την απειλεί (ή τις κόρες της) με ακρωτηριασμό των γεννητικών οργάνων. Καθίσταται σαφές ότι η μετεγκατάσταση δεν αποτελεί προσήκουσα λύση προστασίας στις περιπτώσεις, που ενέχουν τον έμμεσο κίνδυνο της εκ νέου έκθεσης της αιτούσας άσυλο στις συνθήκες που προκάλεσαν τον αρχικό βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο⁸⁰.

IV. Ζητήματα διαδικασίας

33. Κατ' αρχήν, ο αιτών άσυλο υποχρεούται να τεκμηριώσει προφορικά και εγγράφως την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίζονται οι περί φόβου δίωξης ισχυρισμοί του. Όπως έχει επισημάνει η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: «Ο αιτών απαλλάσσεται από το βάρος της απόδειξης όταν, εκθέτοντας με τρόπο αληθή τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το περί ασύλου αίτημά του και με βάση αυτά, ο υπεύθυνος της συνέντευξης είναι σε θέση να αποφασίσει για το καθεστώς του»⁸¹. Η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν πρέπει να εξαρτάται από την προσκόμιση ιατρικού πιστοποιητικού που αποδεικνύει ότι το κορίτσι έχει υποστεί ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων, κυρίως επειδή ορισμένες ιατρικές εξετάσεις μπορεί να έχουν αρνητικές ψυχο-κοινωνικές συνέπειες για την ενδιαφερόμενη, όταν δεν διεξάγονται με τον κατάλληλο τρόπο⁸². Κάθε ιατρική εξέταση πρέπει να διέπεται από την

⁷⁷ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 2003, ανωτέρω υποσημείωση 74, παράγραφοι 18 έως 21.

⁷⁸ Ibid., παράγραφοι 24 έως 30.

⁷⁹ *FB (Lone Women – PSG – Internal Relocation – AA (Uganda) Considered) Sierra Leone v. SSDH*, ανωτέρω υποσημείωση 58, προοίμιο, παράγραφος 3.

⁸⁰ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, 2003, ανωτέρω υποσημείωση 74, παράγραφος 21, *Refugee Appeal No. 76044*, ανωτέρω υποσημείωση 71, παράγραφος 185.

⁸¹ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Το Βάρος της Απόδειξης και η Αποδεικτική Ισχύς των Ισχυρισμών κατά την εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου*, 16.12.1998, βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3338.html>, παράγραφος 6.

⁸² Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: η δίωξη*

αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και να πραγματοποιείται, αφού ενημερωθεί και συγκατατεθεί να υποβληθεί σε αυτήν, με τρόπο που λαμβάνει υπόψη την ηλικία και το φύλο του. Τα ιατρικά πιστοποιητικά είναι άνευ σημασίας όταν η αιτούσα πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής στο καθεστώς του πρόσφυγα, ανεξαρτήτως αν έχει υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών της οργάνων⁸³.

34. Σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει αποκαλυφθεί ότι οι γονείς υπέβαλαν την κόρη τους σε ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων αφού αναγνωρίστηκαν πρόσφυγες επικαλούμενοι την υποτιθέμενη αντίθεσή τους σε αυτήν την πρακτική. Συνάγεται επομένως ότι κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, που πραγματεύεται το παρόν Σημείωμα, είναι αναγκαία η προσεκτική αξιολόγηση της αξιοπιστίας και της ειλικρίνειας των σχετικών ισχυρισμών ώστε να αποφεύγεται η χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα για εσφαλμένους λόγους. Για περαιτέρω ανάλυση βλέπε τις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο ερμηνείας του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων⁸⁴.

V. Συμπέρασμα

35. Τα μικρά ποσοστά του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων σε ορισμένες περιοχές αποδεικνύουν ότι έχουν αρχίσει να αποδίδουν οι προσπάθειες που καταβάλλονται τις τελευταίες δεκαετίες σε διεθνές, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο για την εξάλειψη αυτής της πρακτικής. Οι γυναίκες και τα κορίτσια θα συνεχίσουν να έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας, όταν οι αρχές της χώρας τους αδυνατούν ή είναι απρόθυμες να τις προστατεύσουν αποτελεσματικά από αυτήν την πρακτική. Σε αυτές τις συνθήκες, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη ερμηνείας του ορισμού της έννοιας του πρόσφυγα με τρόπο που λαμβάνει υπόψη την ηλικία και το γένος/φύλο των αιτούντων άσυλο. Επιβάλλεται να αναγνωρισθεί ότι τα κορίτσια και οι γυναίκες υφίστανται διώξεις που διαφέρουν από αυτές που υπομένουν τα αγόρια και οι άνδρες. Στις περιπτώσεις του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων είναι ζήτημα καίριας σημασίας η αντιμετώπιση της δίωξης όχι μόνον ως «προσωπικό» ή κοινωνικό πρόβλημα του αιτούντα άσυλο αλλά ως πρόβλημα που οφείλεται σε έναν ή περισσότερους από τους λόγους που ορίζει η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Το παρόν έγγραφο επιβεβαιώνει την παγιωμένη πλέον αντίληψη ότι τα θύματα ή τα εν δυνάμει θύματα του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων μπορεί να θεωρηθούν μέλη ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας. Όπως σημειώνεται στις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τη δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων «οι επιβλαβείς πρακτικές που παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν μπορεί να δικαιολογηθούν με ιστορικούς, παραδοσιακούς, θρησκευτικούς ή πολιτισμικούς λόγους»⁸⁵.

Διεύθυνση Υπηρεσιών Διεθνούς Προστασίας
Μάιος 2009

λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων, ανωτέρω υποσημείωση 8, παράγραφος 37.

⁸³ Βλέπε ανωτέρω, παραγράφους 13 έως 15 για τον ακρωτηριασμό των γυναικείων γεννητικών οργάνων ως διαρκή μορφή βλάβης.

⁸⁴ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διεθνή Προστασία: η δίωξη λόγω γένους στο πλαίσιο του άρθρου 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, ανωτέρω υποσημείωση 8, παράγραφοι 35 έως 36.

⁸⁵ Ibid., παράγραφος 5.